

В. М. Мельник

**БОЛІВІЯ:
ПОЛІТИЧНА ІСТОРІЯ ТА КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО**

Київ-2016

УДК 342

ББК 67

Мельник В. М. Болівія: політична історія та конституційне право. / Віктор Мирославович Мельник. — Київ: Українська асоціація зовнішньої політики, 2016. — 30 с.

Науковий рецензент:

кандидат юридичних наук, доцент кафедри фінансового права Київського національного університету імені Тараса Шевченка **Ковалко Н. М.**

Болівія — “terra incognita” для сучасної української науки. Вивчення Болівії нагтовхується на відсутність будь-якої фахової літератури та спеціалізованих досліджень. Особливо ця проблема загострюється в контексті правового аналізу. Ця книжечка сфокусована навколо конституційного права Болівії і є першою в Україні спробою розкрити у формі популярного викладу еволюцію болівійського конституціоналізму. Своїм завданням автор вважає привернення уваги української наукової громадськості та юристів до Болівії. Окремий розділ брошури присвячено болівійському досвіду децентралізації, що буде особливо корисно для українських експертів в умовах заявленого нині українського курсу на децентралізацію. Дослідження буде особливо корисним для юристів-конституціоналістів та політологів, викладачів профільних вузів і студентів.

ВСТУПНЕ СЛОВО

Болівія (з 2009 року — “Багатонаціональна Держава Болівія”) знаходиться в самому центрі Південної Америки. Вивчення та аналіз політико-правової історії Болівії — складне і багатогранне завдання. Болівія має кордони з Бразилією, Парагваєм, Аргентиною, Чилі та Перу. Ця латиноамериканська країна не має виходу до океану, але в 2009 році Перу передало Болівії невелику територію для побудови там портового містечка.

Пропонована читачу книжечка є зібранням кількох наукових статей автора з приводу політичної історії та конституційного права Болівії. Вона не є вичерпним дослідженням, але виступає першою в незалежній Україні спробою пролити світло на одну з південноамериканських країн. До цього моменту українське наукове та зацікавлене середовище могло користуватись лише кількома капітальними радянськими дослідженнями.

В процесі написання нижченаведених статей автор використовував політологічну та історико-правничу методологію, що була закладена в книзі видатного французького історика із “школи Аналів” П. Шоню “Історія Латинської Америки” (вперше опублікована в 1949 році) та в фундаментальному дослідженні працівників Інституту всесвітньої історії РАН під назвою “Політична історія країн Латинської Америки в XIX столітті” (під загальною редакцією професора Є. А. Ларіна).

Задум написати цю книжечку з'явився під час міжнародних студій автора в інституті міжнародних відносин Вроцлавського університету. Вона має стати дороговказом для українських дослідників у сфері вивчення та налагодження контактів із Болівією.

Особливу вдячність автор хотів би висловити своєму дідусеві — Петрушенку Віктору Пилиповичу та науковому рецензенту — кандидату юридичних наук, Ковалко Наталії Миколаївні.

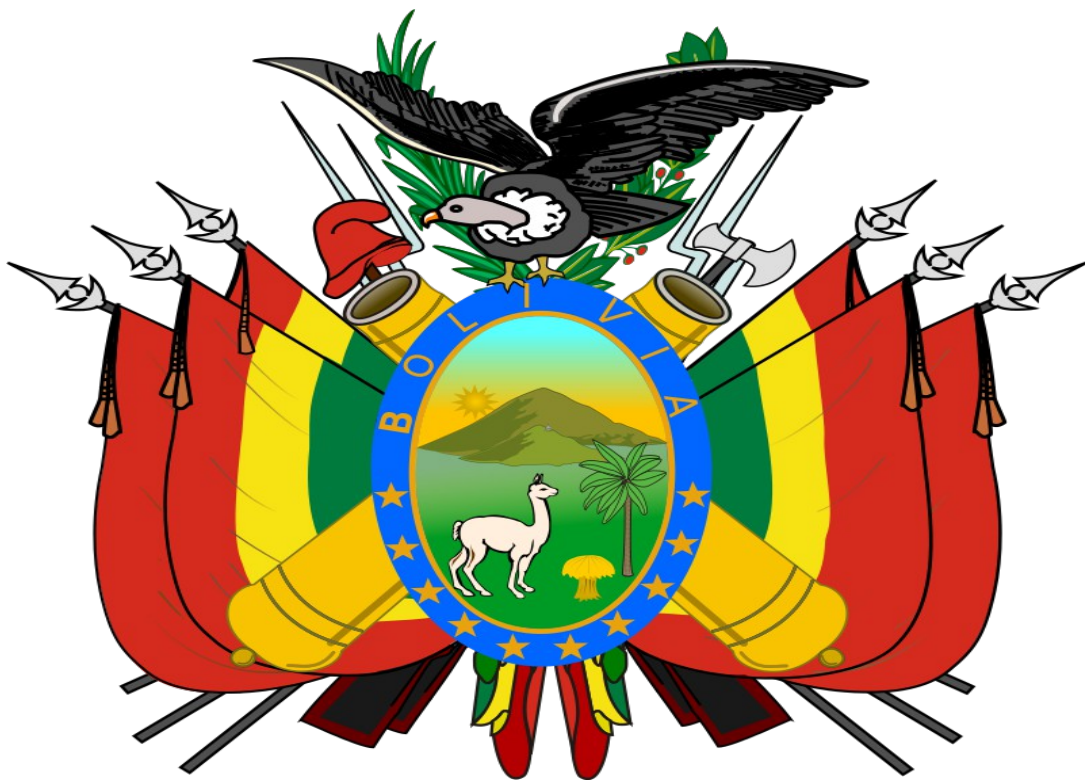

Політична карта Південної Америки

Прапор Багатонаціональної Держави Болівії

Герб Болівії було затверджено 21 липня 2004 року

Політико-правовий розвиток Болівії до проголошення незалежності

Політична історія Болівії має розглядатись невід'ємно від правової. В сучасному середовищі українських політологів та спеціалістів з міжнародних відносин Болівія і досі залишається “terra incognita”. Разом із тим, слід розуміти, що вивчення та аналіз болівійської історії мають велике значення в цілісному контексті історичного процесу Південної Америки.

Цивілізація в Болівії виникла ще на межі ер. На початку I тисячоліття нашої ери в Болівії розвивались археологічні культури індіанських етносів — Чіріпа, Ванкарані. В VI столітті на березі озера Тітікака оформилась культура Тіуанако. Деякі дослідники відносять цю цивілізацію до XV-XII століть до нашої ери. Станом на сьогодні зберігся дуже цікавий археологічний комплекс, що розташований на плато Альти-Плано в департаменті Ла-Пас. В 2000 році цей комплекс було внесено в перелік об'єктів світової спадщини ЮНЕСКО.

З точки зору політичної історії нас цікавить насамперед соціальна структура Тіуанако. Дослідники відзначають, що найбільш проблематичним аспектом історико-археологічного вивчення сучасних територій Болівії і Перу є відсутність писемності у згаданий період. Фольклор свідчить про те, що писемність існувала на теренах Болівії ще до нашої ери, але “боги заборонили індіанцям її використовувати”. Саме тому вивчати соціальну та культурну структуру цивілізації Тіуанако ми можемо лише за етнографічними матеріалами. Відомо лише, що ця культура була глибоко релігійною. Під час археологічних розкопок було знайдено шість храмів.

В XIV столітті сучасна Болівія була повністю захоплена державою інків. Їхня імперія проіснувала з XI по XVI століття. Вона простяглась вздовж територій сучасних Колумбії, Перу, Болівії, Чилі, Еквадору. Перу, Болівія та Еквадор входили в цю імперію повністю. Центр імперії охоплював Перу та Болівію, столиця розміщувалась в Куско. Більшість мов, що використовувались народами імперії поширені і досі в Болівії — кечуа, аймара, пукіна, мочіка.

Імперія інків була цивілізацією плато. Про це писав і П'єр Шоню в своїй “Історії Латинської Америки”. Значною мірою сучасна болівійська культура успадкувала інкський характер “плато”.

Право інків — дуже цікава система, що дійшла до нас завдяки свідченням іспанських та західноєвропейських хроністів. Инкське право стало синтезом правових традицій і звичаїв всі Андських культур. Воно виконувало синтетичну роль та формувалось протягом всього історичного процесу імперії. Воно розвивалось аж до падіння держави інків в 1533 році та зберігало свою дію на рівні звичаєвого права до XVIII століття. Особливо довго воно відстоювало свої позиції в Болівії. Малодоступні регіони цієї гірської країни і досі використовують деякі норми інкського права.

Всі закони Инської імперії набували офіційного статусу після запису тексту в “кіпу”. Їх виголошували глашатаї на головній площі міста Куско. Закон інків відрізнялись надзвичайною жорстокістю, практично за будь-які злочини (від пограбування до вбивства) передбачалась смертна кара. В подальшому католицькі місіонери та іспанські чиновники захоплювались тим порядком, який панував на землях, що були підконтрольні інкам. Також вони відзначали, що в інкській імперії практично не було корупції. Остання є тим найбільшим психологічним бар'єром, який розділяє правову культуру давніх інків та сучасних латиноамериканців.

Край інкській імперії поклало завоювання перуанських та болівійських територій конкістадорами. Першою і найбільш результативною стала експедиція під керівництвом Франсиско Піссаро в 1532-1536 роках. Захоплення Куско в 1536 році та вбивство останнього імператора інків у Вількібамбі в 1572 році поклали початок іспанського колоніального володіння сучасною Болівією. Вона увійшла до складу провінції під назвою “Нова Кастилія”. Одним із завойовників болівійських земель був також брат Франсиско Піссаро — Ернандо.

Перша назва Болівії в складі Нової Кастилії — Чаркас. Згодом її все частіше стали називати Верхнім Перу. Саме ця назва проіснувала аж до створення

незалежної болівійської республіки в ХІХ столітті.

З 1542 року Болівія увійшла до складу віце-королівства Перу, а з 1776 року була складовою частиною віце-королівства Ла-Плата. Верхнє Перу протягом всього періоду іспанського володарювання виступало одним з найбільших економічних центрів “іберійської Америки”.

П'єр Шоню так писав про характер іспанських колоній: “колонії експлуатуються метрополією і приносять їй прибуток, вони є для неї джерелом дешевої сировини та сферою збуту її промислових товарів по найвигіднішим цінам” [3, с. 29].

Колонізація Болівії іспанцями протягом ХVІ століття в політико-правовому контексті перетворилась у трансформацію інкського права в колоніальне. Основи останнього були закладені Карлом V, який на основі булли Папи Римського Олександра VI від 1493 року розглядав “Вест-Індію” як “особисту власність короля”.

Інституційний характер нової політичної влади визначався повною аналогією відносно метрополії. На цьому акцентує також і П. Шоню. Першим органом адміністрації Південної Америки стала Палата Договорів, створена ще в 1503 році. Замість посади міністра колоній без портфеля в 1524 році було створено Раду Індії. П. Шоню підкреслює, що історія адміністративного права Південної Америки повністю копіює адміністративну систему самої Іспанії. Варто також зазначити, що на момент завоювання майбутньої Болівії конкістадорами саме Палата Договорів і Рада Індії були найголовнішими політико-правовими інституціями для іспанських колоній. Так продовжувалось до 1642 року, коли нарешті владу над Нижнім та Верхнім Перу було передано адміністрації “віце-короля”.

1642 рік приніс повне завершення системи “муніципальної автономії” Вест-Індії. До цього моменту вся влада на місцях належала конкістадорам-губернаторам, яких називали “аделантадо”. Керівництво містами та містечками здійснювали “аюнтам'єнто” (місцеві ради). Після 1642 року ця влада передавалась у сферу повноважень віце-короля та “аудієнцій”. Останні

виконували функції судової гілки влади. Відомо про існування окремої “аудієнції” у Верхньому Перу. Вона користувалась правами “верховного суду” і підчинялась Раді Індії при королі Іспанії.

П. Шоню пише про подальший розвиток правової системи в іспанській Америці: “Філіп V розпочав у 1718 році адміністративну реформу, що була покликана впровадити в Іспанії французьку модель адміністрації інтендантів та оптимізувати неповоротку машину адміністрації віце-короля у Вест-Індії. З 1765 по 1771 роки територія Нової Іспанії була розділена на одинадцять інтенданств; на чолі кожного стояв інтендант, що призначався королем” [3, с. 38]. Станом на 1790 рік муніципальна влада у Верхньому Перу була передана “субінтенданствам”.

Ряд індіанських повстань на теренах Болівії у XVIII столітті передували початку Війни за незалежність. Вона розпочалась з повстання в Чукісаці 1809 року і закінчилась 6 серпня 1825 року. Саме тоді Установчий Конгрес в Чукісаці проголосив незалежність Верхнього Перу. Колишній іспанській провінції була дана назва в честь керівника національно-визвольного руху, генерала Сімона Болівара, а столицю Болівії назвали Сукре — в честь генерала та видатного діяча визвольного руху Антоніо Хосе Сукре.

Список використаної літератури:

1. Куприенко С. А. Источники XVI-XVII веков по истории инков: хроники, документы, письма. — К., 2013. — 418 с.
2. Проблемы общей теории права и государства. / Под общей ред. В. С. Нерсисянца. — М.: Норма, 2006. — 832 с.
3. Шоню П. История Латинской Америки. / Пьер Шоню. — М.: АСТ, 2008. — 160 с.

Руїни індіанського храму в Тіуанако

Статуя індіанського божества в Тіуанако

Залізнична станція в Тіуанако

Одне з перших зображень інків у “Хроніці Перу” Педро Сьєса де Леона

Пам'ятник архітектури інків у Болівії — Ісла-дель-Соль

Угорська марка із зображенням Франсиско Піссаро

Історія конституційного процесу в Болівії

Болівія — одна з найбільш колоритних, але разом із тим і одна з найбідніших країн Південної Америки. Площа Болівії складає майже 1,1 млн. кв. км. Країна знаходиться на 27 місці по площі серед інших країн світу (після Ефіопії). Болівія має кордони з Парагваєм, Бразилією, Перу, Чилі, Аргентиною. Її економіка орієнтована на експорт в Бразилію, США та Японію. Станом на 2010 рік статті експорту газу, сої, цинкової руди, олова, сирової нафти складали 6,1 млрд. доларів США. Загальний обсяг ВВП в 2008 році склав 43 570 млрд. доларів, тоді як ВВП на душу населення в 2010 році нараховував 4,8 тисяч доларів. Сфера обслуговування в Болівії займає 52% ВВП, промисловість — 37%, сільське господарство — 11%. Станом на 2006 рік за межею бідності в Болівії перебувало близько 60% населення. Саме тому в цій країні настільки розвинена контрабанда. В 2009 році безробіття складало 8,5%. Слід зазначити, що за рівнем ВВП на душу населення Болівія займає 150 місце у світі.

Державна мова в Болівії — іспанська. Однак, розмовляють тут також індіанськими мовами: кечуа (етнолінгвістичний ареал в 1 мільйон осіб), аймара, гуарані. Не дарма офіційна назва країни — “Багатонаціональна Держава Болівія”. Станом на 1982 рік 54% населення — це індіанці кечуа та аймара. Близько 31% — метиси і 15% — креоли (або ж “білі”, потомки іспанських завойовників). Народності цієї багатонаціональної держави об'єднує католицизм — його сповідує понад 94% населення. Громадяни Болівії вважаються одними з найбільш неграмотних. Так, ще в 1974 році 59,5% населення було неграмотним. В сільських місцевостях число неграмотних сягало 90%. Нині кількість грамотних помітно збільшилась, але в селах і досі немає нормальної системи середньої освіти.

Історія Болівії — це історія іспанської колонізації та період постколонізації, що триває і досі. Сьогодні головною проблемою країни, на наш погляд, є недопущення встановлення американського панування. Так чи інакше, але

індіанці аймара та кечуа населяють терени Болівії з часів глибокої давнини. Ще на початку XIV століття їхні землі підкорила імперія інків. Вже в 1532-1538 роках ці території завоювали іспанські конкістадори. В 1542-1776 роках сучасна Болівія перебувала під юрисдикцією Віце-королівства Перу і носила назву “провінція Верхнє Перу”. В цей час болівійське місто Потосі стало одним з найбільших міст всього світу (чисельність його жителів сягала 160 тисяч, тут розташовувались найбільші у світі срібні рудники). В 1776-1810 роках Болівія входить в склад Віце-королівства Ріо-де-Ла-Плата.

Конституційний процес розпочався в Болівії після здобуття країною незалежності 6 серпня 1825 року під керівництвом Сімона Болівара (на його честь і було названо Болівією Верхнє Перу). Незалежність була проголешена Установчими зборами всіх провінцій Верхнього Перу. Сімон Болівар був призначений Установчими зборами першим президентом Болівії, але вже в 1826 році президентом країни обирається генерал Антоніо Хосе де Сукре (в його честь названа офіційна столиця — місто Сукре). В 1829 році він передав владу Андресу Санта Крису, що зумів втілити в життя один з найцікавіших геополітичних проектів в історії Латинської Америки — створити Конфедерацію Перу і Болівії. 1 травня 1837 року Конгес законодавців республік Південного і Північного Перу та Болівії прийняв Конституцію Конфедерації. Тоді ж було підписано міжреспубліканський конституційний договір, який оголошував Санту Круса Верховним Правителем Конфедерації строком на десять років. Ці два законодавчі акти стали першими конституційними документами в історії Болівії. Конституція Конфедерації: а) зберігала рабство як формат приватної власності; б) визнавала примат приватної власності при формалізації існування конфедеративного майна; в) оголошувала державною релігією католицизм і державною мовою іспанську; г) встановлювала прапор і герб Конфедерації; д) реформувала іспанську колоніальну систему оподаткування; є) обмежувала державні видатки, створюючи сприятливі умови для приватної ініціативи. При цьому, Конституція визнавала суверенітет двох перуанських республік та їхні рівні права з

Болівією. Столицею Конфедерації визнавалась молода столиця Болівії Сукре. Однак намагання об'єднатися з Перу призвело до ряду військових конфліктів. Конфедерація була розпущена 20 січня 1839 року на вимогу Чилі.

Політична криза після розпаду Конфедерації тривала аж до прийняття болівійської конституції під керівництвом президента Бельсу в вересні 1850 року. Рецепція норм північноамериканської та колишньої конфедеративної конституцій дозволила болівійським законодавцям створити якісний документ, який: а) скасовував рабство; б) визнавав рівність усіх громадян Болівії, в тому числі індіанців; в) встановлював президентську республіку; г) виключне право на законодавчу ініціативу передавалось президенту Болівії. Однак, прийняття та впровадження конституції, швидкий процес демократизації болівійського суспільства було перервано війною з Чилі, в результаті якої Болівія втратила найбагатші економічно регіони країни. Відомий дослідник-міжнародник В. І. Морозов писав про ці події: “В 1879-1883 роках Болівія разом з Перу були втягнуті англійським капіталом в Тихоокеанську війну проти Чилі. В результаті війни Болівія втратила частину Атакамської пустелі, багату покладами селітри, була позбавлена виходу до Тихого океану. Ця обставина до сьогодення часу дуже негативно впливає на розвиток зовнішньоекономічних зв'язків Болівії. Скоро, після тихоокеанської чи “селітряної” війни виник конфлікт з Бразилією, що в 1903 році коштував Болівії втрати обширної зони амазонської сельви, багатой на каучук”. Післявоєнний період характеризувався переорієнтацією болівійської економіки із виробництва срібла на виробництво каучука та нафти. Однак Чакська війна 1932-1935 років з Парагваєм призвела до втрати Болівією великих покладів нафти. Новий післявоєнний період ініціював політичну диференціацію суспільства, активізував конституційну дискусію.

В травні 1936 року відбувся державний переворот. Новий президент, націоналіст і генерал Хосе Руйлова оголосив про створення Соціалістичної Республіки Болівія. Конституція скасовувалась, суспільне життя відтепер регулювалось президентськими декретами. У виробленні норм для своїх

декретів новий президент керувався досвідом іспанських фалангістів та італійських фашистів. Зокрема, було оголошено Конституційний декрет про націоналізацію нафтодобувної промисловості. В результаті такої політики спрямованої на націоналізацію іноземного капіталу (передусім американського та англійського) в липні 1937 року відбувся новий державний переворот під керівництвом полковника Буша Бессера. Відновлювалася дія Конституції 1850 року, але з націоналістичними змінами. При цьому, в Конституції вводилось регулювання трудового законодавства, оголошувалось про продовження політики націоналізації. Бессером було прийнято Конституційний акт про передачу в державну власність вугільної промисловості. В серпні 1939 року владу захопили військові на чолі з генералом Карломом Кінтанільйою. Вони внесли в Конституцію новий розділ “Про вибори”. Згідно з новим конституційним виборчим законодавством в 1940 році відбулись всезагальні вибори президента, на яких було обрано генерала Енріке Пеньяранду дель Кастільо. Однак, вже в грудні 1943 року новий державний переворот привів до влади націонал-соціалістично налаштованого майора Гуальберто Вільяроеля, що зайнявся розробкою законопроекту про парламент і очолив уряд. Він вніс відповідні зміни до Конституції, ухвалив Закон про націоналізацію та державну власність, який визнавав її примат над власністю приватною. В 1946 році відбулось повстання проти режиму Вільяроеля, його було вбито. Нові вибори в 1947 році лише поглибили політичну кризу, яку новий президент Хосе Гарансабаль спробував припинити прийняттям нової Конституції. У цьому документі Болівія вперше формально проголошувалась багатонаціональною країною, чим президент намагався врегулювати індіанські міжетнічні протиріччя. Конституція урівнювала в правах державну та приватну власність, проголошувала свободу слова, передавала законодавчу владу від президентського уряду парламенту — Національному конгресу. Вже в 1949 році президентські вибори було проведено за новою конституцією, головою держави став Мамерто Урріолагоїтія. В результаті політичної кризи 1951-1952 років до влади в парламенті прийшов Націоналістичний революційний рух, а

президентом став Віктор Пас Естенсоро. Саме НРД в 1952 році ініціювало ухвалу Національним конгресом змін до Конституції, згідно з якими індіанцям нарешті надавалось виборче право. В 1956 році президентом було обрано Ернана Сілеса Суасо, якого в 1960 році замінив знову Пас Естенсоро. Однак, після чергових виборів у листопаді 1964 року військові на чолі з Рене Бар'єнтесом знову здійснили переворот і призупинили дію Конституції. В 1966 році президентом обрали Бар'єнтеса. Саме йому і вдалось провести нову конституційну реформу — в 1967 році був прийнятий текст нової Конституції Болівії. За Конституцією 1967 року парламент був розділений на дві палати під спільною назвою “Національний конгрес”. До його складу увійшли депутати та сенатори. Виконавча влада сконцентровувалась в руках президента, який очолював уряд. Країна поділялась на 9 департаментів і 98 провінцій. Державні установи переносились до найбільшого міста — Ла-Паса, але формальною столицею залишилось Сукре. Зміни до цієї конституції було внесено аж в січні 2009 року. Однак, конституція 1967 року не захистила болівійське суспільство від майже двох десятків переворотів в другій половині XX століття.

Список використаної літератури:

1. Морозов В. И. Боливия: борьба за демократию. — М.: Знание, 1982. — 64 с.
2. Конституция Боливии: <http://www.wipo.int/wipolex/ru/details.jsp?id=5430>
3. Политическая история стран Латинской Америки в XIX веке. / отв. ред. Е. А. Ларин. — М.: Наука, Институт всеобщей истории РАН, 2012. — 767 с.

Сімон Болівар (1783-1830) — перший президент Болівії

Антоніо Хосе де Сукре (1795-1830) — другий президент Болівії

Герб Конфедерації Перу і Болівії (1836-1839)

Еволюція конституційного процесу в Болівії на сучасному етапі

Сучасний етап конституційної історії Болівії розпочався в 1967 році, після прийняття нової Конституції. Станом на 1967 рік в країні відбулось декілька десятків збройних переворотів і Болівія перебувала на грані громадянської війни. Нова Конституція була покликана не лише покращити внутрішньополітичний стан всередині держави, але й зменшити у навколишніх американських країнах ту напругу, що була спровокована безперестанним громадянським протистоянням.

Ініціатором прийняття Конституції 1967 року став президент Рене Бар'єнтес. Останній прийшов до влади 3 листопада 1964 року, коли збройні сили, розташовані в місті Кочабамба, виступили проти тодішнього президента Пас Естенсоро. Тоді ж, 3 листопада 1964 року було сформовано військову хунту на чолі з генералом Овандо Кандіа. Разом з ним Бар'єнтес сформував новий уряд 5 листопада. Режим Бар'єнтеса, на фоні демократизаційних процесів у Південній Америці, відрізнявся своєю різкою консервативністю. Одним з пунктів програми нового президента було проведення повної тотальної націоналізації всіх природних ресурсів і надр республіки. Він вбачав у світовому біполярному змаганні між США та СРСР можливість отримання вигоди для Болівії, тому від самого початку зайняв нейтральну геополітичну позицію. За це Бар'єнтеса критикували як проамериканські, так і комуністичні політичні сили держави. Варто зазначити, що президент досить швидко зумів призупинити в Болівії діяльність будь-яких партій, а також зупинив дію Конституції. Формально він пояснював це необхідністю створення нової правової платформи для нормального функціонування державних інститутів. Реалізація цього процесу розпочалась в 1966 році, коли Бар'єнтес провів в країні президентські вибори, на яких переміг завдяки позиції селян та індіанців.

Вже в 1967 році відбулось прийняття оновленої Конституції Болівії. Її було ухвалено 2 лютого 1967 року Національним конгресом, діяльність якого була

спеціально відновлена для проведення даного голосування. Згідно з Основним Законом, вся повнота законодавчої влади в республіці переходила до двопалатного Національного конгресу, що складається з Сенату Болівії і Палати депутатів Болівії. Щоденною законодавчою роботою мала займатись Палата депутатів, тоді як на розгляд Сенату потрапляли справи особливої державної ваги, такі як оголошення війни чи націоналізація підприємств. Конституція розширювала повноваження виконавчої влади, але на чолі уряду, як і раніше залишався президент. Уряд також отримував серйозні повноваження відносно контролю над діяльністю легіслатури. При цьому, націоналізація вперше визнавалась пріоритетною політичною програмою для держави. Значно розширювались повноваження регіонів — це стало жестом вдячності Бар'єнтеса для індіанських провінцій, що підтримали його на президентських виборах.

Окрема стаття визначала державний і культурний пріоритет Католицької церкви для Болівії. Церква визнавалась офіційно захищеною президентом і парламентом та “політично недоторканною”. Саме це формулювання в новій Конституції призвело до поступового зростання незадоволення Бар'єнтесом в середовищі індіанської общини.

1967 рік, крім прийняття Основного Закону, відзначився для Болівії також ліквідацією марксистського заклоту під керівництвом Че Гевари і вбивством урядовими військами останнього. Цим було поставлено жирну крапку в можливості розгортання громадянської війни. Разом із тим, ряд дослідників продовжує вважати, що смерть президента Бар'єнтеса 27 квітня 1969 року не була випадковою.

Так чи інакше, але за період правління Бар'єнтеса, Болівія отримала нову Конституцію, було прийнято та активно впроваджувалось законодавство з приводу націоналізації земельних надр та іноземного капіталу, країна поступово переходила на програму так званого “самоінвестування”, були зроблені перші кроки до фінансової та податкової децентралізації через надання провінціям більш широких повноважень та створення цілої мережі

окремих регіональних регуляторних інституцій. Болівія на кілька років зуміла вийти з тривалого громадянського конфлікту між консерваторами та марксистами.

1969 рік — став початком розгортання нового внутрішньополітичного протистояння, в основі якого була закладена політика Бар'єнтеса відносно регіонів. Провінції стали вимагати для себе більше повноважень, вперше заговорили про “федералізацію”. Це призвело до кількох державних переворотів 1969-1971 років, в результаті яких ніхто не міг сформувати чіткої та витривалої вертикалі влади в країні.

В 1970 році в країні стала зростати роль Уго Бансера Суареса, який активно допомагав заколотникам під керівництвом генерала Міранди скинути тодішнього президента Альфредо Овандо. Вже в 1971 році Уго Бансер здійснив власний державний переворот, в результаті ліквідації влади Хуана Хосе Торреса. Він одразу ж відмінив дію Конституції та розпустив Національний конгрес. Уряд Бансера функціонував за принципом хунти. Його позиція була однозначна — жодного плюралізму політичних думок, жодних політичних партій. В 1971 році, після призупинення дії Конституції, Бансер видав спеціальний Законодавчий декрет, згідно з яким вся повнота законодавчої, виконавчої і судової влади в Болівії аж до 1980 року мала бути сконцентрована в руках Збройних сил. Цей декрет також вперше передбачав, що посада президента означала не лише керівництво урядом, але і зосередження в одних руках посади “головнокомандуючого армією Болівії”. Цікавим з юридичної точки зору є передання Бансером судової влади військовим трибуналам, які після 1974 року перетворились у військово-цивільні суди. Скасовувалась юрисдикція Верховного суду, в тому числі була заборонена конституційна юстиція. В цьому контексті, Уго Бансера можна вважати “більшим диктатором” у порівнянні з Бар'єнтесом.

У 1974 році відбувся ряд замахів на диктатора, в результаті яких було видано окремий Законодавчий декрет, в якому під страхом смертної кари заборонялись всі політичні та профсоюзні рухи в країні, скасовувалась свобода

слова. Всі засоби масової інформації на конституційному рівні оголошувались підконтрольними державній машині пропаганди.

Однак, громадський, а особливо індіанський спротив Бансеру в Болівії поступово нарастав, в результаті чого останньому довелось відкорегувати свою програму. Процес поступової демократизації розпочався на два роки раніше — у 1978 році. Було призначено президентські вибори, після проведення яких одразу мала вступити у дію Конституція 1967 року.

Вибори відбулись 9 липня 1978 року. Ніхто не був здивований, що перемогу отримав ставленик Бансера — Хуан Переда Асбун. Однак, він не зміг тривалий час протриматись у влади і вже через кілька місяців після введення в дію Конституції, було здійснено черговий державний переворот. Черговий переворот очолив Давид Паділья. Він знову спробував відмінити дію Конституції, але черговий переворот здійснили вже прихильники конституційного устрою Болівії з табору лівих сил. З 1978 по 1980 роки в Болівії сталося три державних перевороти. Основний фронт політичної боротьби в цей час проліг між силами марксистів-конституціоналістів та консерваторів, що намагались відновити щось на зразок режиму Бар'єнтеса.

Позиція консерваторів і сьогодні звучить досить переконливо. Історичний та сучасний досвід Болівії показує, що функціонування республіки залежить аж ніяк не від політичного стилю чи юридичної техніки Основного Закону, а повністю від особистості голови держави. Президент для Болівії — це все. Якщо він слабкий, то слабка і країна. А якщо Болівія слабка — будь-який політичний аналітик скаже, що її чекає новий державний переворот.

Новий державний переворот 17 липня 1980 року привів до влади Луїса Месу Техада. Він знову призупинив дію Конституції і до 1981 року намагався реставрувати Бансерівський стиль керівництва. Однак, вже 4 серпня 1981 року стався державний переворот, в результаті якого було відновлено дію Конституції і проведено вільні вибори. Президентом, за активної підтримки центристів, був обраний Сельсо Торреліо Вілья. Однак, він протримався у влади лише до 1982 року, коли президентський пост мирно перейшов до

генерала Вільдосо Кальдерона. Він керував країною з липня по жовтень 1982 року, зумів провести ряд конституційних реформ у сфері націоналізації та полегшив державний контроль над підприємцями в інтересах південних провінцій. В жовтні 1982 року генерал Кальдерон передав президентські повноваження Ернану Сілесу Суасо, котрий відновив дію Конституції, скасував Конституційний декрет про відміну свободи слова і здійснив ряд соціалістичних реформ. На липень 1985 року було призначено чергові президентські вибори. На виборах балотувались колишній президент Уго Бансер і Пас Естенсоро. Жоден з них не зумів набрати конституційної більшості, що призвело до використання спеціальної процедури призначення президента Національним конгресом. Останній, на закритому голосуванні, віддав перевагу Пас Естенсоро. Після Естенсоро президентами обирались Хайме Пас Самора в 1989 році, Уго Бансер в 1997 році та Гонсало Санчес де Лосада в 2002 році. Саме за часів Самори в 1995 році було прийнято Закон про децентралізацію, який проанонсував зміни до Конституції, здійснені вже сучасним режимом Болівії під керівництвом Ево Моралеса в 2009 році. Період після 1985 року слід вважати найбільш стабільним в конституційній історії Болівії.

Список використаної літератури:

1. Морозов В. И. Боливия: борьба за демократию. — М.: Знание, 1982. — 64 с.
2. Конституция Боливии: <http://www.wipo.int/wipolex/ru/details.jsp?id=5430>

“Гран Чако” — спірна територія, через яку почалась Чакська війна (1932-1935)

Болівійські солдати під час Чакської війни з Парагваєм (1932-1935)

Рене Бар'єнтес Ортуньо — президент Болівії в 1964-1969 роках

Альфредо Овандо Кандіа — керівник військової хунти в 1964 році та президент Болівії в 1969-1970 роках

На марці зображено Уго Бансера — диктатора Болівії в 1971-1978 роках та президента в 1997-2001

Хорхе Кірога Рамірес — 78-й президент Болівії (2001-2002)

Досвід конституційної децентралізації в Болівії

Політико-правова система сучасної Болівії — це найбільш показовий приклад впровадження так званої “децентралізації”. Що таке децентралізація? Це, передусім, рух певної країни у напрямку подальшої федералізації. Тобто децентралізація — трамплін для перетворення унітарної держави в федерацію. З точки зору класичної політології федерація так само може класифікуватись як трамплін до конфедерації. Українські політики зобов'язані усвідомити, що курс на децентралізацію в його конституційному і політологічному розуміннях завжди означає федералізаційну динаміку.

Сучасний президент Болівії — Ево Моралес, що походить із середовища болівійських індіанців. Його було обрано в 2006 році за нормами республіканської конституції 1967 року. Конституційна реформа в січні 2009 року не особливо змінила систему державного устрою: в Болівії двопалатний парламент (Національний конгрес), а виконавча влада повністю зосереджена в руках президента. Останній призначає весь склад уряду та очолює його. Посади прем'єр-міністра в Болівії не існує, що детерміновано історично. Однак, зміни до конституції, що були легалізовані січневим референдумом 2009 року, встановили жорсткий державний контроль над економічною системою країни і суттєво розширили права індіанської спільноти.

Закон про децентралізацію було прийнято ще в 1995 році. Однак, його конституційне закріплення відбулось саме на початку президентства Ево Моралеса. Закон про децентралізацію 1995 року суперечив чинним нормам Конституції. Саме тому в січні 2009 року було проведено референдум щодо змін до Конституції.

Конституція 1967 року в новій редакції 2009 року створила нове Міністерство автономії Болівії. Загалом, легалізація Закону про децентралізацію призвела до таких юридичних наслідків:

- а) перетворення 9 департаментів Болівії у автономні регіони з окремими

урядами;

б) формування провінційних урядів та власної податкової системи в 98 окремих муніципалітетах;

в) корінні індіанські народності кечуа, аймара і гуарані отримали власні “автономні уряди корінних народностей”;

г) створювалось віце-міністерство з питань адміністративно-територіальних справ;

д) Болівія офіційно переіменувалась в “Багатонаціональну Державу Болівія”.

За даними Центральної Виборчої Комісії країни, на референдумі нову редакцію Конституції 1967 року схвалили майже 62% громадян. Варто зазначити, що майже 50% від цього числа — індіанці з етнічних груп кечуа і аймара. Саме в середовищі індіанців, ще за часів діяльності Болівійського Робітничого Центру в другій половині XX століття виникла ідея “децентралізація за умов націоналізації”. Президент Ево Моралес зумів впровадити цю ідею в життя. Нова редакція Конституції оголосила запаси газу та всі інші земельні надра держави “національною власністю”. При цьому, термін “національна власність” в болівійському конституційному праві є вищим від терміну “державна власність”.

В правовому розумінні сучасна конституційна політика Ево Моралеса — це симбіоз програм лівого Болівійського Робітничого Центру та франкістської Болівійської Соціалістичної Фаланги. Децентралізація в болівійському суспільстві сприймається невіддільно від націоналізації.

Нова конституція пішла на значні поступки в індіанському питанні. Їхні представники відтепер на постійній основі входять в верхню палату Національного конгресу, католицизм скасовано як конституційно закріплену з 1825 року державну релігію, нарівні з іспанською мовою статус державних отримали всі існуючі мови індіанців. З 2009 року навіть введено обов'язкове визнання на державному рівні давньої богині землеробства — Пачамами.

Однак, конституційній децентралізації в Болівії передував затяжний

внутрішньополітичний конфлікт навколо Закону про децентралізацію. Ще в 1995 році департаменти Санта-Крус, Бені, Пандо, Таріха, Кочабамба і Чукісака, в яких проживає близько 60% населення висловили своє незадоволення активною націоналізаторською і регуляторною політикою Моралеса. Саме в цих департаментах більшість населення складають так звані “креоли” — спадкоємці іспанської культури Латинської Америки. Органи місцевого самоврядування, скориставшись конституційною невизначеністю та свободами Основного Закону 1967 року, провели 6 муніципальних референдумів, на яких висловились за створення власної держави — “Нації Рівнин Болівії”. З'їзд муніципальних рад Нації Рівнин Болівії в липні та грудні 2006 року проголосував про створення нового державного утворення. Влада в цих південних провінціях перейшла до альянсу правих сил, що вважав себе спадкоємцем Національного революційного руху 1950-х років.

У відповідь на активізацію південного сепаратизму, центральний уряд застосував війська, а в грудні 2007 року “в ручному режимі” змінив Конституцію. Ево Моралесу довелось також переглянути Закон про децентралізацію і окремим пунктом зазначити, що “болівійська децентралізація означає м'яку федералізацію за умови збереження унітарності держави”. У травні і липні 2008 року було проведено нові референдуми в південних департаментах на основі Конституції 2007 року. Ідею автономії регіону підтримало близько 60% населення регіонів. Новий з'їзд автономних урядів проголосив про створення суверенної “Нової Республіки Болівія”. Спеціальним декретом з'їзд оголосив Нову Республіку Болівію федеративним креольським утворенням з іспанською мовою, власною законодавчою і судовою системами, податковою системою, бюджетом. На чолі Нової Республіки Болівія мала постати колегіальна законодавча гілка влади у формі конгресу департаментів. Уряд мав бути обраний на основі врахування інтересів іспанського населення.

Ево Моралес оголосив Нову Республіку Болівію неконституційним і сепаратистським утворенням, ввів на території країни надзвичайне положення і зумів у серпні 2008 року провести новий референдум — а) з приводу

висловлення довіри президенту, б) з приводу підтвердження курсу на децентралізацію за умови націоналізації. Курс Ево Моралеса підтримало майже 60% громадян, але проблема полягає в тому, що іспанське населення південних департаментів відмовилось голосувати.

Двовладдя на півдні країни проіснувало з 2006 до 2009 років. Лише наприкінці 2009 року президенту за підтримки військ, у жорстоких громадянських сутичках, вдалось ліквідувати сепаратистські урядові структури Нової Республіки Болівії.

Закон про децентралізацію Болівії 1995 року пройшов етапи легітимації на чотирьох референдумах і нині входить в систему конституційного законодавства країни в якості спеціального за своїм політичним значенням “конституційного акту”. Розділ “автономія” увійшов у Конституцію 2009 року. Тлумачення взаємодії децентралізації і націоналізації природних ресурсів розтлумачено в прикінцевих положеннях Основного Закону.

Чому болівійське конституційне законодавство сьогодні настільки прив'язане до інтеграції понять “децентралізація” і “націоналізація”? На нашу думку, це пояснюється тривалим досвідом профспілкової роботи президента Ево Моралеса. До свого обрання в 2005 році, він очолював республіканську Асоціацію виробників коки. Ця структура свого часу була близькою як до лівого Болівійського Робітничого Центру, так і до правонаціоналістичної Болівійської Соціалістичної Фаланги. Її формальним призначенням і сьогодні (вона діє уже під патронатом президента) залишається виробництво коки з метою сільськогосподарського застосування. Сам президент в одному з інтерв'ю російським журналістам заявив: “Листя коки в їхньому природному стані — це сільськогосподарська рослина: лікувальна і придатна для харчування. Жодної шкоди здоров'ю людини вони не несуть. Що ж стосується кокаїну, то ми його і не захищаємо, а навпаки — активно з ним боремось. Слід зазначити, що для США боротьба з наркотрафіком — не більше, ніж ширма. Насправді — це геополітика, привід забезпечити свою присутність. І не лише свого посла, але й таких організацій, як ЦРУ та Управління по боротьбі з

наркотиками. Однак, і це управління, насправді, займається передусім активним політичним втручанням”. Ево Моралес підкреслює, що пішов на децентралізацію виключно з метою нейтралізувати втручання Сполучених Штатів в економічне та політичне життя країни. Отже, і націоналізація, і децентралізація по-болівійськи — це насамперед формат боротьби з американським впливом. Ево Моралес заявляє, що постання Нової Республіки Болівії — приклад такого впливу американців.

Відомий радянський міжнародник Валерій Морозов писав, що “Основні положення програми (болівійської програми внутрішньої політики в другій половині XX століття — В. М.) були націлені на укріплення в Болівії капіталістичної економіки та політичної влади національної буржуазії”. Першим, хто після 1946 року зламав цю тенденцію руху вбік капіталізму, став саме Ево Моралес. Значним досягненням його головного дітища — Закону про децентралізацію в трьох існуючих редакціях стало виведення Болівії з зони американського впливу, деолігархізація політичної влади та реорганізація економіки на основі колективних господарств, відновлення державного значення профспілок і передача їм провідної ролі в процесі формування громадянського суспільства. Держава сьогодні будується тут на основі професіоналізму, корпоративізму та ієрархічності. Уряд зумів впоратись з регіональним сепаратизмом, не допустив громадянської війни. Країна отримує податки виключно з коропорацій та колективних господарств національного значення, всі державні і недержавні підприємства в регіонах працюють на автономні муніципальні бюджети. Отже, досвід Болівії цілком придатний для його вивчення українськими правниками і політологами. Ми також намагаємось йти шляхом децентралізації. І нам корисно було б перейняти досвід Болівії з трьох причин: по-перше — Болівія зуміла порівняно швидко і мирно впоратись з проблемою сепаратизму; по-друге — Болівія в геополітичному контексті є єдиною країною світу, де децентралізація розуміється так само, як і в сучасній Україні — передусім на економічному та податковому рівнях; по-третє — рівень життя в Болівії зріс майже на 30%

після набуття чинності Закону про децентралізацію.

Префектура міста Сукре

Ево Моралес — перший індіанець-президент в історії Болівії (з 2006 року)

Історична частина міста Сукре

Конституційне право Болівії сьогодні

Болівія — це країна державних переворотів. Протягом всього XX століття її історія характеризувалась безкінечними олігархічними конфліктами, що були спрямовані на перерозподіл влади всередині країни. Про це ми вже писали у нарисі *“Історія конституційного процесу в Болівії”*. Також наші статті, що публікувались на сайті громадсько-політичного видання *“Новий погляд”* (*“Конституційний процес в Болівії: історична характеристика до 1967 року”*, *“Конституційний процес в Болівії після 1967 року”* та *“Болівійська модель конституційної децентралізації”*) протягом січня 2016 року висвітлили цей складний політичний процес конституційно-правової еволюції болівійської системи державного устрою.

Після 22 січня 2006 року всю повноту влади у Болівії зумів сконцентрувати в своїх руках 80-й президент країни — Хуан Ево Моралес Айма. Він, як ми вже писали раніше, є перший представником індіанських племен на такій посаді. Ево Моралес відноситься до індіанської етнічної групи “аймара”. Історично, прихід Ево Моралеса до влади поклав остаточний край панування іспанської колоніальної культури в Болівії. Відтепер, Болівія — це країна з конституційно-правовим забезпеченням повноти прав усіх індіанських народностей. Шлях Ево Моралеса на посаду президента характеризувався а) боротьбою за права болівійських плантаторів коки; б) обіцянкою здійснити таку конституційну реформу, яка назавжди припинить практику безкінечних державних переворотів. Останнє, на наш погляд, видається досить ненадійним з огляду на історичний процес болівійського суспільства. Шлях Ево Моралеса до президентської посади визначався давно усвідомленою всередині болівійського багатонаціонального суспільства необхідністю “лівого повороту”. І Ево Моралес приніс цей “лівий поворот”, вибудовуючи з 2006 року зовнішню політику Болівію на засадах антиамериканізму та антиглобалізму. Одним з шляхів цього радикального антиамериканізму стало “повернення до засад

боліваріанства” через формування “Боліваріанського альянсу для народів нашої Америки”, у платформі якого було об'єднано зусилля лівих президентів Південної Америки. Зокрема, найбільш яскравими представниками цього альянсу стали керівники Болівії, Венесуели та Куби [2].

Коріння лівої програми Ево Моралеса має своїм корінням створення континентальної протидії американській економічній та політичній експансії в регіоні. Необхідність правової та політичної стабільності Моралес також виправдовує тим, що американці протягом всього ХХ століття використовували постійні державні перевороти в державі з метою власної наживи. У 2003 році Ево Моралес виступав одним з керівників профсоюзного та соціалістичного руху протесту проти “неоліберальних реформ за рецептами МВФ”. Ідеологічну складову цього руху висвітлено у статті російського політолога Олександра Тарасова. Говорячи про серйозне політико-правове “полівіння” Болівії протягом двох президентських термінів Ево Моралеса можна навести і досі актуальну цитату з цієї статті: “США самі винні у тому, що відбувається. У 90-х роках Вашингтон нав'язав Болівії неоліберальні реформи за рецептами МВФ і “чиказької школи”... В країні приватизували все: газово-нафтовий, гірськорудний, енергетичний сектори, транспорт і комунікації. І результат був, як завжди, той самий: масове збідніння населення, масове виведення приватизаторами грошей з країни. Болівія перетворилась у найбіднішу країну Південної Америки — і все це при другому по величині на континенті запасі газу, першому — олова, третьому — цинку!” [2].

Ево Моралес став натхненником нової правової реальності. Він зумів досить ефективно протистояти глобалізаторській політиці Сполучених Штатів на міжнародній арені і знайшов внутрішньополітичні виходи із складної ситуації у необхідності конституційної реанімації країни. Конституцію було оновлено, президент став одним із розробників нового проекту. При цьому, до уваги конституційними реформаторами з блоку лівих сил було взято до уваги те, що в другій половині ХХ століття не давало можливості навіть за умов жорсткої дикатури забезпечити повну стабільність в країні — проблема профспілок.

Останні було внесено в Конституцію як форму “взаємодії держави з громадськістю”. На наш погляд, у цьому є щось від італійського фашизму середини 20-х років XX століття. Перший період влади Муссоліні в Італії також характеризувався забезпеченням державного статусу профспілок. Сучасна Болівія навіть пішла далі — профспілки конституційно закріплені як вияв форми громадянського плюралізму думок на рівні з політичними партіями. Профспілки у Болівії значною мірою покликані замінити собою проамериканські громадські неприбуткові організації. Останнім відведено окремий пункт у Конституції 2009 року, але їхня роль значно зменшена новим законом “Про громадянські спілки”. Профспілки відтепер покликані виконувати і роль політичної мобілізаційної структури на користь держави, і роз'яснювального органу щодо державної політики, і громадських організацій. Фінансування профспілок за новим законом бере на себе держава. Фактично, нова Конституція і новий галузевий закон зробили співпрацю громадян з громадськими неприбутковими організаціями не вигідною як політично, так і фінансово. Це була перша конституційна реформа за часів президентства Ево Моралеса і вона продемонструвала його колишній досвід профспілкової роботи. Держава пішла не попереднім шляхом усунення профспілок від системи управління, а шляхом їх інкорпорації в діючу конституційну систему.

За даними “Світової книги фактів ЦРУ”, що постійно оновлюється у вигляді енциклопедичного видання на сайті Центрального Розвідувального Управління США, Конституція Болівії є “часто змінюваним Основним Законом”. Зокрема, останніми редакціями Конституції 1967 року виступили зміни, внесені парламентом 6 серпня 2006 року. Від 9 грудня 2008 року розпочався процес підготовки нового проекту Конституції, який закінчився референдумом 25 січня 2009 року. Разом із тим, Конституція 2009 року вже витримала нові зміни у 2013 та 2015 роках [4].

Конституційний референдум в січні 2009 року, проведений за ініціативи Ево Моралеса, остаточно закріпив сучасну систему державного устрою Болівії. Нова Конституція закріпила два основних джерела конституційного права в

країні: а) Основний Закон і б) Конституційний Декрет. Першим історичним прикладом останнього став Конституційний Декрет від 10 червня 2009 року “Про переіменування Республіки Болівії в Багатонаціональну Державу Болівію”. Таким чином, Болівія отримала нову, конституційно закріплену, назву. Право видавати Конституційні Декрети в Болівії належить виключно президенту країни. З положень Конституції 1967 року для Ево Моралеса було збережено також виключне право на керівництво всією виконавчою владою та право переобиратися на третій термін [1].

На вершині владної піраміди в Болівії знаходиться президент, який також очолює Кабінет Міністрів. Роль його “заступника та головного радника” виконує віце-президент Болівії. Обоє обирає населення країни в ході загальнонаціональних виборів строком на 5 років. Процедура виборів — стандартна для нас, обраним вважається той, хто набрав більше 50% від числа тих, хто проголосував. У випадку, якщо жоден з кандидатів не отримує більшості, право обрання президента і віце-президента переходить до парламенту, що обирає президента на спільному засіданні обох своїх палат. Президент виконує роль головнокомандуючого збройними силами, тоді як віце-президент не має повноважень у військовій та поліцейській сферах. Президент самостійно подає кандидатури та призначає всіх членів Кабінету міністрів [3].

Парламент у Болівії традиційно двопалатний. Така структура продиктована ще нормами Конституції 1850 року. “Національний Конгрес” складається з Сенату і Палати депутатів. Він, як і президент та віце-президент, обирається строком на 5 років [3].

Отже, президент Болівії виконує роль одночасно голови держави і голови виконавчої гілки влади. В Кабінеті міністрів його зазвичай заміщає віце-президент. Законодавча гілка влади в Болівії представлена двопалатним Національним конгресом. Конституція 2009 року остаточно закріпила дію Закону Болівії “Про децентралізацію” і передала ряд “локальних законодавчих повноважень” у регіональні легіслатури. Таким чином, Болівія — це децентралізована держава. Разом із цим, Конституція 2009 року зберегла

визначення “Соціалістична Унітарна Держава”, що нині уживається поряд з офіційною назвою “Багатонаціональна Держава Болівія” та цілим підрозділом Конституції, який відведено під регулювання регіональної децентралізації повноважень і податкової системи [3].

Судова гілка влади у Болівії складається з Верховного суду Болівії та підпорядкованих йому цивільних, кримінальних і господарських судів регіональних рівнів. До компетенції Верховного суду за Конституцією 1967 року відносилась також конституційна юрисдикція. Однак, після реформи 2009 року було створено окремий Конституційний Трибунал, до складу якого входить 7 постійних та 7 “альтернативних” суддів. “Електоральний Орган” у Болівії виконує роль інституції на зразок “Вищої ради юстиції” та складається з 7 членів. Склад Верховного суду — 12 суддів [4].

Список використаної літератури

1. Савин Л. От Республики к Многонациональному Государству. // Режим эл. доступа: <http://www.geopolitica.ru/article/ot-respubliki-k-mnogonacionalnomu-gosudarstvu#.VqI9KfmLTIU>
2. Тарасов А. Левый поворот по-латиноамерикански. // Режим эл. доступа: <https://archive.is/20130417003233/www.izvestia.ru/comment/article3044702>
3. Bolivia (Plurinational State of)'s Constitution of 2009, Oxford University Press, 2015.
4. The World Factbook: Bolivia. // <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bl.html>

Вулиця міста Сукре

Сучасний Ла-Пас

Зміст:

Вступне слово.....	3
Політико-правовий розвиток Болівії до проголошення незалежності.....	6
Історія конституційного процесу в Болівії.....	12
Еволюція конституційного процесу в Болівії на сучасному етапі.....	18
Досвід конституційної децентралізації в Болівії.....	25
Конституційне право Болівії сьогодні.....	31

Віктор Мельник (народився 1996 р.) — український політолог-міжнародник, філософ-антрополог, журналіст. Навчався в інституті міжнародних відносин Вроцлавського університету та на факультеті політології та міжнародних студій Університету Миколая Коперніка (м. Торунь, Польща). Нині навчається на юридичному та філософському (відділення політології) факультетах Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Є автором понад 150 наукових та науково-популярних публікацій і семи монографій. Віктор Мельник — член Української Асоціації Зовнішньої Політики, член Українського Географічного Товариства, член Національної спілки журналістів України, член Російського Товариства Соціологів та член Російської Асоціації Політичної Науки. Проблематику політичної історії та конституційного права студіює з 2015 року.

Віктор Мельник є автором наступних книг:

Нариси з теорії соціокультурної антропології. / В. М. Мельник. — Вінниця: Вінницька міська друкарня, 2015. — 552 с.

Ethnopolitical Essays. / Viktor Melnyk. — Saarbrücken: Lambert Academic Publishing, 2016. — 73 pp.

Оборонні укріплення міста Вінниці. / В. М. Мельник. — Вінниця: Вінницька міська друкарня, 2015. — 100 с.

Діяльність ОУН та УПА на Кубані (1941-1950 рр.). / В. М. Мельник. — Київ, 2012. — 60 с.

Вінницький замок та інші історико-етнографічні публікації. / В. М. Мельник. — Вінниця: Вінницький національний медичний університет, 2011. — 232 с.

Книги Віктора Мельника можна придбати за наступними адресами:

“Книгарня Смолоскип”, м. Київ, вул. Межигірська 21;

“Могилянська книгарня”, м. Київ, пл. Контрактова 4;

Магазин “Колекціонер”, м. Київ, вул. Андріївський узвіз 2-б;

Університетська книгарня, м. Київ, вул. Володимирська 60.

Наукове видання

Мельник Віктор Мирославович

Болівія: політична історія та конституційне право